

Politický kontext

Detstvo sa prežíva rôzne v závislosti na rode. Znamená to, že v politikách týkajúcich sa detí si potreby a práva dievčat vyžadujú osobitnú pozornosť. Vystavenie dievčat a chlapcov rodovým stereotypom v médiách a vzdelávaní, ako aj rozdielne zaobchádzanie s dievčatami a chlapcami prispieva k stereotypným voľbám vo vzdelávaní a v profesionálnej kariére. Dievčatá sú zraniteľnejšie voči rodovo podmienenému násiliu vrátane sexuálneho zneužívania, pornografie a obchodovania s ľuďmi. V poslednom čase sa objavili ďalšie formy násilia na deťoch a konkrétne na dievčatách, využívajúce nové technológie – napríklad kyberšikanovanie. Problémom v prístupe k službám zdravotnej starostlivosti, vzdelaniu a sociálnym službám naďalej čelia dievčatá zo vzdialených vidieckych oblastí, dievčatá so zdravotným postihnutím, rómske dievčatá a dievčatá v inštitúciách ústavnej starostlivosti. Rodový rozmer majú okrem toho aj stravovacie návyky, celkové aj sexuálne zdravie a dievčatá a chlapci ich vnímajú odlišne.

Závery Rady Európskej únie týkajúce sa správy slovenského predsedníctva (2008)

- Konštatujú, že politiky EÚ a záväzky zamerané na deti nie sú dostatočne rodovo citlivé.
- Uvádzajú, že osobitná pozornosť sa venuje špecifickým znevýhodneniam dievčat len v niektorých oblastiach (napr. niektoré formy diskriminácie a násilia, akým je mrzačenie ženských pohlavných orgánov).

Agenda Európskej únie v oblasti práv dieťaťa (2011)

- Sústreď sa na podporu účinného vykonávania ustanovení Charty základných práv EÚ zameraných na práva dieťaťa aj Dohovoru OSN o právach dieťaťa.
- Navrhne viaceré konkrétne opatrenia (napr. súdnictvo zohľadňujúce potreby detí, ochrana detí v zraniteľných situáciách, boj proti násiliu páchanému na deťoch v rámci EÚ a mimo nej).

Smernice Európskej únie (2011 – 2012)

- Konštatujú, že deti sú obzvlášť ohrozené násilím a zameriavajú sa na posilnenie rámca na ochranu obetí (smernica 2011/36/EÚ o obchodovaní s ľuďmi, smernica 2011/92/EÚ o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykoisťovaniu detí).
- Zdôrazňujú, že zraniteľné skupiny potrebujú špecializované služby (napr. ženy, ktoré sú obeťami zneužívania a ich deti) (smernica 2012/29/EÚ o obetiach násilia).

Poradná správa pre Európsku komisiu a Závery Rady pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a ochranu spotrebiteľa (2012)

- Zameriava sa na dôsledky hospodárskej a finančnej krízy na deti.

Odporúčanie Európskej komisie (2013)

- Uznáva zvýšené riziko chudoby a sociálneho vylúčenia v prípade detí.
- Zdôrazňuje, že súčasťou akéhokoľvek úsilia zameraného na boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu detí by mala byť rodová rovnosť a boj proti diskriminácii zo všetkých dôvodov, ktorej čelia deti.
- Uznáva deti ako nezávislých držiteľov práv a vyzýva na kroky zamerané na špecifické problémy detí (napr. zníženie počtu detí predčasne ukončujúcich školskú dochádzku) a na násilie voči deťom.

Strategické ciele Pekinskej akčnej platformy a ukazovatele EÚ

- L.1.** Odstrániť všetky formy diskriminácie dievčat.
- L.2.** Odstrániť negatívne kultúrne postoje a postupy namierené proti dievčatám.
- L.3.** Presadzovať a chrániť práva dievčat a zvyšovať informovanosť o ich potrebách a potenciáli.
- L.4.** Odstrániť diskrimináciu dievčat v oblasti vzdelávania, rozvoja zručností a odbornej prípravy.
- L.5.** Odstrániť diskrimináciu dievčat v oblasti zdravia a výživy.
- L.6.** Odstrániť ekonomické vykoisťovanie detskej práce a chrániť pracujúce mladé dievčatá.
- L.7.** Odstrániť násilie páchané na dievčatách.
- L.8.** Podporovať informovanosť dievčat o spoločnom, hospodárskom a politickom živote a ich účasť na ňom.
- L.9.** Posilniť úlohu rodiny pri zlepšovaní postavenia dievčat.



Počas slovinského predsedníctva EÚ v roku 2008 Rada schválila tri ukazovatele, ktoré hodnotia sexuálnu výchovu a výchovu k partnerstvu, rozšírenosť negatívnych predstáv o sebe samých u dievčat a chlapcov, ďalej relatívny výkon chlapcov a dievčat vo veku 15 rokov v matematike a prírodných vedách, ako aj zastúpenie žien v tých odboroch terciárneho vzdelávania, v ktorých bývajú nedostatočne zastúpené.

Najnovšie údaje a informácie o týchto ukazovateľoch poskytuje databáza Women and men in the EU – facts and figures (Ženy a muži v EÚ – fakty a čísla) vypracovaná Európskym inštitútom pre rodovú rovnosť. Je k dispozícii na: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

Zistenia vyplývajúce z celoeurópskych údajov

Zmenšovanie rodového rozdielu vo výkone v matematike a vedeckej gramotnosti

Z výsledkov štúdie Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj v Európe PISA 2012 vyplýva, že dievčatá majú horšie výsledky v matematike ako chlapci. Rozdiely medzi výsledkami chlapcov a dievčat sa však v porovnaní s rokom 2009 znížili. V prírodných vedách sú rozdiely medzi dievčatami a chlapcami menšie a vo väčšine členských štátov dievčatá dosiahli lepšie výsledky ako chlapci.

Podiel študentiek pripravujúcich sa na profesiu učiteliek a študentiek pedagogiky bol v roku 2006 veľmi vysoký a nemení sa – v roku 2012 tvorili študentky 77 % z celku študujúcich na úrovni EÚ.

Najväčšiu rodovú nerovnováhu v neprospech žien možno pozorovať medzi študujúcimi prírodných vied, matematiky a výpočtovej techniky v terciárnom vzdelávaní: v roku 2012 mladé ženy tvorili menej ako 50 % z celku vo väčšine členských štátov.

Sexuálna výchova a výchova k partnerstvu sa v EÚ líši a spravidla sa zameriava na zdravie

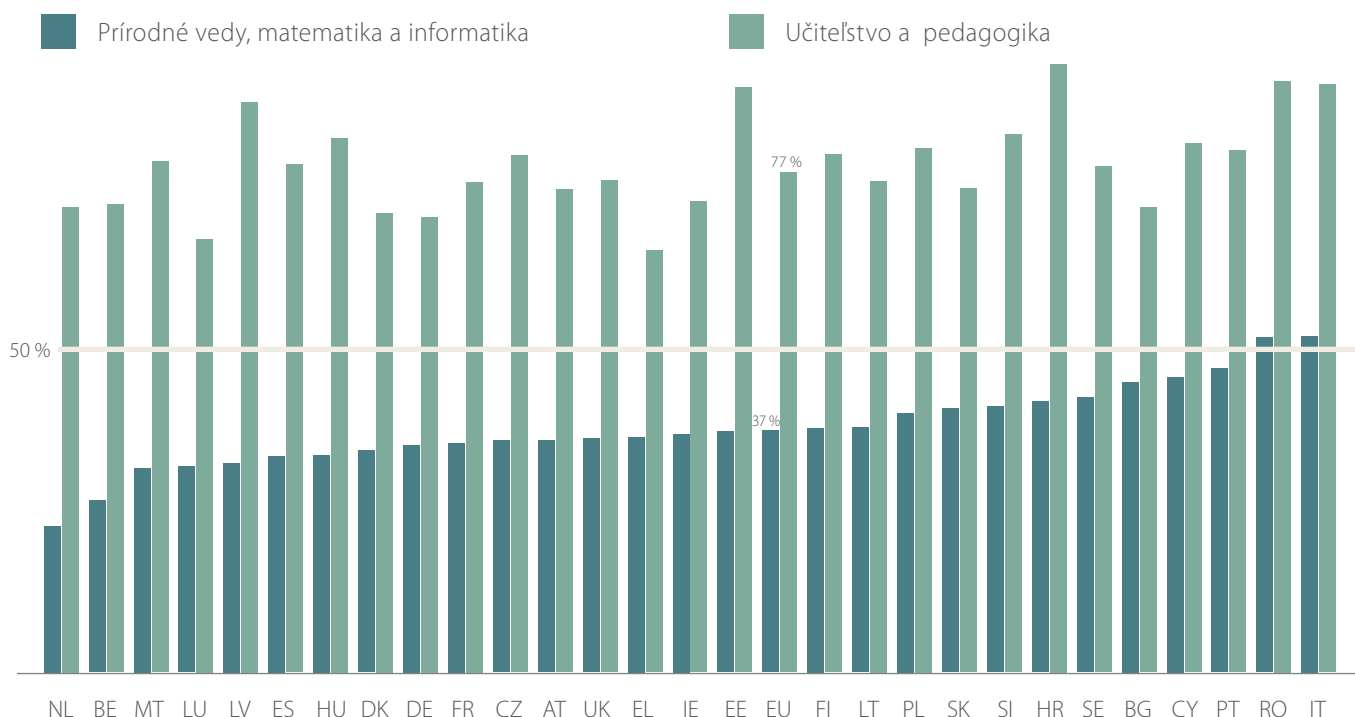
Sexuálna výchova a výchova k partnerstvu sa v jednotlivých členských štátoch líši a zameriava sa na rôzne vekové skupiny. V roku 2012 nebola sexuálna výchova povinná v siedmich členských štátoch. V mnohých členských štátoch sa sexuálna výchova a výchova k partnerstvu vyučuje len v ranom veku detí a len v niektorých členských štátoch sa vyučuje počas celej školskej dochádzky.

Sexuálna výchova a výchova k partnerstvu je vo všetkých členských štátoch zameraná prevažne na problematiku antikoncepcie, pohlavne prenosných infekcií a neplánovaného tehotenstva. Na problematiku rodovo podmieneného násillia, rodových stereotypov v lúbostných vzťahoch, stigma súvisiacu s HIV/AIDS a na problematiku mladých LGBT ľudí sa učebné osnovy vo väčšine prípadov nezameriavajú. Niektoré členské štáty zaviedli politiky, ktoré dievčatám zaručujú prístup k sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu a právam v tejto oblasti.

Dievčatá od útleho veku negatívne vnímajú svoje telo

Prieskum z rokov 2009/2010 Zdravotné návyky školopovinných detí: Sociálne determinanty zdravia a telesnej a duševnej pohody u mladých ľudí (HSBC) zisťoval index telesnej hmotnosti (BMI) chlapcov a dievčat a pýtal sa ich na vnímanie vlastného tela. Tak získal informácie o vývoji vnímania vlastného tela u dievčat a chlapcov.

PERCENTUÁLNY PODIEL ŠTUDENTIEK V TERCIÁRNYM VZDELÁVANÍ ZO VŠETKÝCH ŠTUDUJÚCICH, 2012



Zdroj: Eurostat, Štatistika vzdelávania.



Počet dievčat a chlapcov, ktorí uviedli, že sú „trochu tuční“ alebo „príliš tuční“, sa v roku 2010 v jednotlivých členských štátoch líšil. Celkovo je však toto hodnotenie častejšie u dievčat než u chlapcov; v porovnaní s 22 % chlapcov nadhodnotilo svoju hmotnosť 27 % 11-ročných dievčat. Z výpočtov BMI zároveň vyplýva, že chlapci vo veku 11 rokov trpia nadváhou definovanou z medicínskeho hľadiska alebo obezitou častejšie (17 %) než dievčatá toho istého veku (13 %).

Negatívne vnímanie seba samých u dievčat sa zhoršuje s vekom, pričom najvyšší podiel nespokojných dievčat je vo veku 15 rokov. Značná časť 15-ročných dievčat (40 %) v roku 2010 o sebe uviedla, že má nadváhu, kým toto o sebe konštatovalo 22 % chlapcov. Vzhľadom na negatívne vnímanie vlastného tela v prípade dievčat existuje väčšia pravdepodobnosť, že sa už vo veľmi mladom veku zapoja do programov na zníženie hmotnosti. Podiel dievčat, ktoré začínajú držať diétu, sa s vekom zvyšuje, zatiaľ čo v prípade chlapcov s vekom klesá.

Toto správanie je u dievčat výsledkom rodových stereotypov a vplyvu médií na vnímanie seba samých – istú telesnú hmotnosť a istú postavu stigmatizujú. Tento aspekt však súčasne ukazovatele zatiaľ neposudzujú.

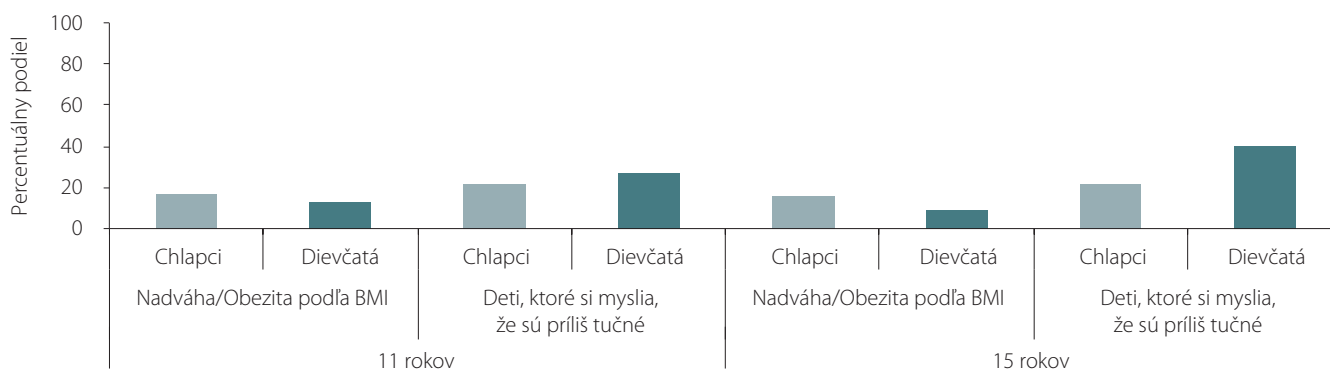
Rodové stereotypy vplyvajú odlišne na rôzne skupiny dievčat

Vo viacerých členských štátoch, kde žijú rómske komunity, sa politiky a opatrenia zameriavajú na špecifické problémy, ktorým čelia rómske dievčatá. Je potrebné zaoberať sa predčasným ukončovaním školskej dochádzky, nižšou úrovňou dosiahnutého vzdelania a vysokou mierou negramotnosti. V rovnakej situácii sa ocitajú dievčatá migrantského pôvodu alebo dievčatá pochádzajúce z chudobných rodín. Tieto dievčatá spravidla predčasne ukončia školskú dochádzku, lebo musia nastúpiť do nízko platenej práce alebo musia prebrať zodpovednosť za starostlivosť a rodinu.

Nové formy násillia zameraného na dievčatá

V poslednom čase sa objavili ďalšie formy násillia zamerané na deti a konkrétne na dievčatá, ktoré využívajú nové technológie (napr. kyberšikanovanie). Niektoré členské štáty už začali upravovať svoje právne predpisy, aby zabezpečili ochranu dievčat pred touto formou psychologického násillia hlavne vo veku, keď to môže mať katastrofálne dôsledky na ich telesnú a duševnú pohodu.

VLASTNÉ VNÍMANIE TELA: NESPOKOJNOSŤ DIEVČAT A CHLAPCOV S VLASTNÝMI TELAMI



Zdroj: HBSC (Zdravotné návyky školopovinných detí).

Užitočné iniciatívy

Niektoré členské štáty uskutočňujú rodovo špecifické intervencie a podporujú chlapcov a dievčatá v tom, aby uvažovali o „netradičných odboroch štúdia“ a **profesijných dráhach**. V Rakúsku, Nemecku a Holandsku sa každoročne konajú „Dievčenské dni“ a podobné podujatia sa organizujú na Cypre, v Dánsku a v Poľsku. V Poľsku sa napr. koná kampaň „Dievčatá ako techničky“, v Estónsku sa na povzbudenie dievčat a chlapcov v rozhodnutí sa pre netradičnú profesijnú dráhu, konajú dni kariéry pre dievčatá aj chlapcov, poskytuje sa im ďalšia podpora a školenia (EHK OSN, 2014).

Niektoré členské štáty zaviedli opatrenia zamerané na dievčatá, ktoré čelia špecifickej diskriminácii – Rumunsko a Slovinsko vypracovali **programy na zlepšenie prístupu k vzdelávaniu** detí z rómskych komunit.

Správy pre Európsku hospodársku komisiu OSN informujú o iniciatívach zameraných o. i. aj na **problematicku zdravia a riešenie násillia voči dievčatám**. Portugalsko, Maďarsko a Dánsko zaviedli vakcináciu proti infekcii ľudským papillomavírom (HPV) pre dospievajúce dievčatá, v Chorvátsku sa v rámci Programu na boj a prevenciu pohlavne prenosných ochorení dievčatám a rodičom poskytuje špecifické poradenstvo k HPV. Rakúsko a Maďarsko zdôraznili, že majú záujem vynaložiť zdroje na činnosť v prospech najzraniteľnejších skupín dievčat. Rakúsko financuje služby pomoci „pre dievčatá a mladé ženy, ktorým hrozí, že sa stanú obeť alebo sú obeťmi nútených sobášov“. V Maďarsku prebieha program, do ktorého sa môžu zapojiť dospievajúce dievčatá, ktoré sa považujú za „zraniteľné vo viacerých ohľadoch“, ako napr. mladé matky a užívateľky drog.



POKROKY A PREKÁŽKY V OBLASTI L: DIEVČATÁ

POKROKY	PREKÁŽKY
- Štandardy pre sexuálnu výchovu vypracované Svetovou zdravotníckou organizáciou poskytujú členským štátom pevný základ na realizáciu usmernení v oblasti sexuálnej výchovy a výchovy k partnerstvu. - V matematike sa znižuje rozdiel medzi výsledkami dievčat a chlapcov. - Dievčatám sa darí v prírodných vedách (a vo väčšine prípadov dosahujú lepšie výsledky ako chlapci).	- Sexuálna výchova a výchova k partnerstvu sa v rámci EÚ výrazne líši a je zameraná hlavne na otázky týkajúce sa zdravia. - Dievčatá sú oveľa náchylnejšie k mylnému presvedčeniu, že majú nadváhu, čo môže mať negatívny vplyv na ich zdravie. - Dievčatá sú v školách aj v terciárnom vzdelávaní nedostatočne zastúpené v prírodných vedách, matematike a informatike. - Dievčatá si stále oveľa častejšie než chlapci volia profesijnú dráhu v oblasti učiteľstva a pedagogiky.

Ako ďalej v EÚ

- Zohľadnenie situácie dievčat si vyžaduje holistický prístup, ktorý sa týka ďalších oblastí Pekinskej akčnej platformy (napr. zdravie, vzdelanie, chudoba, médiá).
- Pokrok vo výkone dievčat v matematike a prírodných vedách je potrebné posilniť dosiahnutím rodovo vyváženého zastúpenia na vyšších úrovniach štúdia prírodných vied, matematiky a informatiky.
- Potrebný je ucelenejší prístup k sexuálnej výchove a výchove k partnerstvu, ktorý by sa rozšíril o problematiku vplyvu noriem, postojov a stereotypov a ktorý by podporoval vzťahy, založené na rodovej rovnosti.
- Od útleho veku je potrebné posilňovať náležité vnímanie obrazu vlastného tela a zavádzať opatrenia, ktoré sa budú zaoberať vnímaním seba samých u dievčat, aj reflexiou noriem, postojov a stereotypov.
- Potrebné sú opatrenia na riešenie foriem násilia, pri ktorých sa využívajú nové technológie (napr. kyberšikanovanie).

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (European Institute for Gender Equality, EIGE) je centrom, ktoré zhromažďuje a vytvára poznatky o rodovej rovnosti v Európskej únii. EIGE poskytuje podporu tvorkyniam a tvorcom politik a všetkým príslušným inštitúciám v ich úsilí o to, aby sa rovnosť medzi ženami a mužmi stala skutočnosťou všetkých Európaniek a Európanov aj ďalších ľudí. Poskytuje im špecializované odborné znalosti a porovnateľné a spoľahlivé údaje o rodovej rovnosti v Európe.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu>.

Informačné a dokumentačné centrum (Resource and Documentation Centre, RDC) Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť je inovatívnym a praktickým nástrojom, ktorý slúži ako pomôcka pri vyhľadávaní kľúčových dokumentov a zdrojov údajov o rodovej rovnosti, uľahčuje výmenu poznatkov medzi všetkými záujemcami a záujemkyňami o politiku a prax rodovej rovnosti a ponúka aj online priestor na diskusiu v tejto oblasti.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu/content/rdc>.



Kontakt

European Institute for Gender Equality
(Európsky inštitút pre rodovú rovnosť)
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>



ISBN 978-92-9218-650-0

doi:10.2839/494542

MH-04-15-022-SK-C